

Representantforslag 76 S

(2014–2015)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Terje Breivik, Trine Skei Grande, Ola Elvestuen og André N. Skjelstad

Dokument 8:76 S (2014–2015)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Terje Breivik, Trine Skei Grande, Ola Elvestuen, og André N. Skjelstad om å styrke retten til ettervern i barnevernet

Til Stortinget

Bakgrunn

Ungdom som mottar bistand fra barneverntjenesten før fylte 18 år, har i dag ingen rett på støtte fra barnevernet etter fylte 18 år, men barnevernet har plikt til å vurdere ungdommens behov for hjelp og støtte. Barnevernloven § 1-3 slår fast at tiltak som er iverksatt før barnet har fylt 18 år, kan opprettholdes til fylte 23 år, dersom vedkommende samtykker. Dersom ungdommen sier nei, har de en angrerett, og kan ta kontakt etter at forbindelsen med barnevernet formelt er avsluttet. Dersom barnevernstjenesten avslutter tiltaket ved fylte 18 år, skal dette begrunnes ut fra hensynet til barnets beste. Ungdom som får avslag på ønsket ettervern av barnevernet, har klageadgang.

Forslagsstillerne viser til at barnevernloven ble styrket i 2009 når det gjelder mulighet for å få ettervernstiltak for ungdommer med barnevernserfaring, men det er en svakhet at bevisbyrden for å rettferdiggjøre tiltak ligger hos ungdommene selv. Det kan paradoksalt nok bety at en ungdom som har det bra og fungerer godt, ikke vil få tilbud om ettervernstiltak, selv om han eller hun likevel har behov for hjelp og støtte inn i voksenlivet. Forslagsstillerne mener at det på samme måte for en ungdom som strever, kan være vanskelig å skulle ønske seg, eller for den saks skyld få tilbud om, ettervern fra et barnevern som kanskje ikke tidligere har oppfylt sine forpliktelser. I begge tilfeller mener forslagsstillerne at ungdommers retts-

vern og mulighet for ettervern er for svakt. Barnevernstjenestens ansvar og forpliktelser innebærer at det er de som i hovedsak har definisjonsmakten. Dette kan i noen sammenhenger gå på bekostning av samarbeidet med ungdommene, og andre forhold enn ungdommenes behov kan avgjøre om det gis støtte og hjelp.

Forslagsstillerne mener det er behov for en nærmere avklaring av ansvarsforholdet mellom barnevernstjenesten og Nav, og at det etableres et tettere samarbeid når det gjelder ungdommer med barnevernserfaring. Disse ungdommene er ofte i utsatte og sårbare livssituasjoner, uten nettverk som kan støtte deres vei inn i voksenlivet. For eksempel kan det å skulle forholde seg til ulike systemer for økonomisk støtte, utdanning mv. være utfordrende. Det er behov for et bedre og mer forpliktende samarbeid mellom de to instansene for å sikre tilbudet til denne gruppen. Forslagsstillerne vil understreke at Nav ikke kan overta den oppfølgingen barnevernet kan og skal gi ungdommene. Barnevernets mandat er å sikre gode livsbetingelser gjennom barnevernsfaglige tiltak, som ofte går ut på å styrke ungdommenes relasjoner og nettverk. Barnevernet kjenner ungdommens historie og behov, og kan sammen med Nav, som har et annet mandat og andre oppgaver overfor ungdom, gi helhetlig støtte og hjelp til ungdommene. Det er også viktig at andre instanser, slik som helsetjenestene i kommunene, spesialisthelsetjenesten, pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT) og andre, gis kunnskap om og forpliktes inn i samarbeid rundt ungdom med barnevernserfaring, slik at de også ut fra sitt ståsted kan bidra best mulig.

Forslagsstillerne mener utviklingen mot gode nok ettervernstilbud går for sakte og er bekymret for at veldig få i aldersgruppen 19–22 år mottar ettervern uten at de er sikret god nok oppfølging. Forslagsstillerne viser til at helt siden muligheten for ettervern

ble tatt inn i barnevernloven i 1998, har flesteparten av dem som mottar ettervern, vært 18–19 år gamle. Etter dette halveres antallet for hvert år som går. Forslagsstillerne viser til forskning der det tydelig framgår at barn og ungdom som har mottatt støtte fra barnevernet, også har vesentlig større utfordringer i overgangen til voksenlivet.

Forslagsstillerne vil i denne sammenhengen vise til at Uteseksjonen i Oslo kommune rapporterer at svært mange av de unge mellom 18 og 25 år de kommer i kontakt med i det åpne rusmiljøet, har hatt erfaring med barnevernet. Hele 80 pst. av ungdommen hadde slik erfaring, mens bare 10 pst. mottok oppfølging fra barnevernet. Dette understreker behovet for at både sosial- og barnevernstjenesten legger til grunn en helhetlig tenking om familie, nettverk, bolig og skole for å finne frem til en felles forståelse med ungdommen, og at det aktivt må arbeides for at ungdommen får ettervernstiltak. Etter forslagsstillerne syn er det behov for en handlingsplan med klare og konkrete tiltak for å styrke oppfølgingen av ungdom med barnevernserfaring etter myndighetsalder.

Forskningen støtter at sannsynligheten for å mestre overgangen til voksenlivet øker dersom ungdommene får gode og riktige ettervernstiltak. Etter forslagsstillerne vurdering er det derfor avgjørende at ungdom med barnevernserfaring sikres gode tiltak fra barnevernet også etter fylte 18 år. Dette er ikke en institusjonalisert praksis i dag. Forslagsstillerne mener Stortinget har ansvar for å sikre dette, både gjennom å styrke lov- og regelverk, og ved å sikre at barnevernet tilføres nok ressurser og kompetanse til å gjennomføre og sikre et aktivt ettervernsarbeid ut fra ungdommenes behov og på ungdommenes premisser. Forslagsstillerne mener at det offentlige bør ha spesielt ansvar for unge voksne der barnevernstjenesten har vært i foreldrenes sted.

Forslagsstillerne er godt kjent med at Landsforeningen for barnevern barn, BarnevernsProffene, forskere og mange ungdommer med barnevernserfaring, mener at ettervernet ikke fungerer godt nok, og at mange ungdommer i praksis ikke får den støtte og hjelp de har behov for. Mange har heller ikke fått bygge varige relasjoner, som er en viktig grunnpilar for å mestre voksenlivet. Forslagsstillerne er også kjent med at mange ungdommer opplever klageadgangen som vanskelig fordi de ofte står alene. Barnevernet på sin side er ofte presset både økonomisk og kapasitetsmessig. Forslagsstillerne er derfor svært bekymret for at ettervernet er et område i barnevernet som nedprioriteres, til tross for at for mange er et godt ettervern en forutsetning for å lykkes i voksenlivet. Forslagsstillerne viser til surveyundersøkelsen til barnevernstjenestene om ettervernsarbeidet hvor det var flere ansatte i barnevernet som kommenterte at de hadde for liten tid og for liten kapasitet, og grunnet stor saksmengde ble ungdom nedprioritert¹.

Forslagsstillerne mener at ettervern må utgjøre en viktig og avgjørende del av et helhetlig barnevern. I dag synes det som ettervernet både er mangelfullt og tilfeldig. I helsetilsynets gjennomgang av ettervernet i 2009 ble det avdekket alvorlig svikt i kommunenes oppfølging av barnevernsbarn over 18 år². Det at ettervern ikke er rettighetsfestet, fører til store variasjoner og ulik praksis i kommunene, og store forskjeller på hvor mye ressurser kommunene bruker på ettervern. Forslagsstillerne mener dette bidrar til usikkerhet og til at ungdom ikke kan forvente å få et godt og tilrettelagt tilbud uavhengig av hvilken kommune og hvilket barnevern ungdommen tilhører.

Ungdom med større behov enn andre

Forslagsstillerne vil understreke at mange som har mottatt støtte fra barnevernet, trenger mer tid på å etablere seg enn ungdom flest, og at det derfor er et paradoks at samfunnet forventer at ungdom med erfaring fra barnevernet skal klare dette på kortere tid og under langt dårligere betingelser enn annen ungdom. Samtidig vil forslagsstillerne vise til at Norge har et lovverk som kan sikre oppfølgingen av disse ungdommene, og at det som synes som en systemfeil, fører til at mange ungdommer ikke får ettervern, eller er misfornøyd med tilbudet de gis. Dette forsterker forslagsstillerne syn om at det er nødvendig å styrke ungdommens rett til ettervern og hva ettervernet skal inneholde. Forslagsstillerne vil understreke at de færreste foreldre stiller slike krav om selvstendighet til egne barn ved fylte 18 år, men støtter dem godt inn i voksenlivet. Ungdom i barnevernet må derimot stå på egne ben når de har fylt 18 år og særlig etter fylte 19 år. Forslagsstillerne kjenner til eksempler der ungdom henvises til sitt lokale Nav-kontor uten at ansvarsfordelingen og samarbeidsformene mellom Nav og barnevernstjenesten er avklart. Dette gjør kvaliteten på den oppfølgingen ungdommene får tilfeldig og utilstrekkelig. Forslagsstillerne mener tjenestene i barnevernet har en potensielt annen rolle og kompetanse enn det vi kan forvente av Nav. Barnevernet har som funksjon å utøve et offentlig foreldreskap, og forslagsstillerne mener det er betimelig å spørre seg om det offentlige er fornøyd med utøvelsen av foreldreskapet, når det store flertallet av ungdom over 18 år med erfaring fra barnevernet ikke får ettervern. Forslagsstillerne mener det er særlig viktig overfor barn som bor i fosterhjem eller institusjon, at overgangen til voksenlivet blir så smidig som mulig, i ungdommens takt, slik det ofte er for andre ungdommer når de flytter hjemmefra. Det er heldigvis slik at

1. <http://www.hioa.no/Om-HiOA/Senter-for-velferds-og-arbeidslivsforskning/NOVA/Publikasjoner/Rapporter/2008/Forskningskunnskap-om-ettervern>
2. https://www.helsetilsynet.no/upload/Publikasjoner/rapporter2009/helsetilsynetrapport5_2009.pdf

mange fosterforeldre lar barnet være en naturlig del av fosterfamilien også etter 18 år, men forslagsstillerne mener det offentlige ikke kan gjøre seg avhengig av eller kan forvente at privatpersoner i fosterhjem eller institusjoner er motiverte nok til å yte ekstra omsorg for en ungdom, uten noen form for offentlig støtte, til han eller hun er godt etablert i eget voksenliv.

Forslagsstillerne mener det er svært viktig at barnevernet starter tidlig med å legge opp en plan for ettervern til den enkelte ungdom og at barnet og barnets støttepersoner deltar i dette arbeidet. Forslagsstillerne vil understreke at mange trenger ulik hjelp, men at de aller fleste vil trenge trygge voksne som følger dem på veien til selvstendighet, noe de fleste andre barn har gjennom egne foreldre. Mange ungdommer trenger hjelp til praktiske ting, råd og veiledning og økonomiske ytelser i en periode, men forslagsstillerne vil understreke at ungdommen også trenger tilgjengelige trygge voksne de kan ha en utviklede relasjon til, og som bidrar til å bygge livslange sosiale nettverk for ungdommen. Forslagsstillerne mener det i tillegg er særlig viktig å etablere et godt samarbeid med utdanningsinstitusjonene slik at ungdom i barnevernet sikres tett oppfølging gjennom utdannelsen. Forslagsstillerne vil i denne forbindelse vise til at Riksrevisjonen³ er bekymret over at barn under offentlig omsorg ikke får et fullverdig opplæringstilbud og at antallet «drop-outs» er høyere hos denne gruppen ungdom enn andre. I den forbindelse viser forslagsstillerne til rapporten fra Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA) fra 2014⁴ som viser at 40 pst. av barnevernsutvalget hadde oppnådd videregående utdanning, mot 80 pst. i sammenlikningsutvalget i 2009.

³. https://www.riksrevisjonen.no/Rapporter/Documents/2013-2014/Dokument_1/BLD.pdf

⁴. http://www.bufetat.no/Documents/Bufetat.no/barnevern%20i%20norge_net.pdf

Forslagsstillerne mener at det er behov for et kraftig løft for ettervernet og at tilbudet om ettervern bør kunne gis frem til ungdommen er 25 år. Dette støttes i forskningen. I den anledningen viser forslagsstillerne til den nevnte NOVA-rapporten der helt klare funn viser at ungdom med barnevernserfaring trenger lenger tid enn andre på å etablere et godt voksenliv, og at flere klarer dette godt med ettervern. Studien viser at det over en fireårsperiode var markerte forbedringer i antallet som hadde klart overgangen til voksenlivet, og at det var markert forskjell mellom de som hadde mottatt ettervern og de som ikke hadde fått ettervern. Når forskningen viser at antallet ungdommer med barnevernserfaring med gode overganger til voksenlivet stiger fra 24 pst. til 42 pst. når de samme forsøkspersonene undersøkes i 2005 og 2009, viser dette hvor viktig tidsaspektet er for ungdom med barnevernserfaring. Studien viser at det er mye potensial ved å tilby ettervern, fordi det går mye bedre med dem som fikk tilbud om ettervern enn med dem som ikke fikk det.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen styrke lovverket slik at unge med tiltak etter barnevernloven får rett til tiltak fram til fylte 25 år.
2. Stortinget ber regjeringen sikre at kommunenes interne kontroll når det gjelder barnevernet, er implementert i alle kommuner, og at tilsyn særlig er oppmerksomme på ettervernspraksis.
3. Stortinget ber regjeringen legge frem en handlingsplan for ettervern for ungdom med barnevernserfaring, som vektlegger behovet for ressurser, samhandling og faglig forsvarlighet.

18. mars 2015

